

Türkiye için Suriye’de güvenli bölge oluşturmaının bazı zorluk, bedel ve riskleri

Şanlı Bahadır Koç

Şartlar değişirse veya hiç bilmediğimiz pazarlıklar dönüyorsa bilemeyiz ama bugün itibariyle ve “çıplak gözle” görüldüğü kadarıyla Türkiye’nin Suriye’nin kuzey doğusunda istediği türden bir “güvenli bölge” oluşturmaası çok kolay görünmüyor. Türkiye’nin kendi gücü ve Suriyeli müttefikleri vasıtasıyla oluşturmamak istediği güvenli bölge Batı’da karşılık bulmuyor. Trump’ın “tampon bölge” twitinin üzerinden aylar geçti ama Türkiye ve ABD henüz ortak bir noktada buluşabilmiş değil. Kongre, bürokrasi, medya, lobiler ve bizzat kendi danışmanlarının baskısıyla Trump sınırlı da olsa bir kısım asker bırakmaya karar verdi. Bu güç sayı olarak çok küçük ama kuzeydeki esas fonksiyonu ABD’nin PKK’ya olan koruma taahhüdünün devamının sembolik işareti olacak. ABD Ankara’ya “ip çekip” “buradan öteye geçme” demiş olacak. ABD, belki bazı Avrupa ve hatta Arap ülkeleri güçlerinden oluşan ve PKK’yı Türkiye’den koruyacak böyle güç için çalışılıyor ama bu da daha kesin değil. Olur da Avrupalılar yanaşmazsa ABD’nin ne yapacağı açık değil.

ABD “PKK ile ilişkimiz geçici, taktik, sınırlı, IŞİD yok edilene kadar” demiş olsa da ona karşı bir tür duygusal bağ içine girdi: “Müttefikimizi ortada bırakamayız.”

Peki ya Türkiye, o hem de çok daha büyük, uzun dönemli ve önemli bir müttefik değil mi?

Konu ile ilgili Türk politikasını değerlendirmek için klişeyle hadi “iflas” demeyelim, çünkü bu yolun sonuna geldiğimiz ve kurtuluş olmadığı anlamına gelebilir, ki bu doğru değil, ama yine de “ciddi başarısızlık” demek herhalde yanlış olmaz. Daha önce vurguladığımız bu hususu tekrarlamakta yarar vardır: Ankara ABD PKK’ya daha ilk yardım etmeye kalktığında İncirlik kartını, sözlü değil fiili, ama

tam değil kısmen

ve

bağırarak şov için değil sessizce ve derinden kullanmış olsaydı

bu noktaya hiç gelmeyebilirdik. Şimdi PKK ile “silah arkadaşlığı” yerleşti ve onu aşmak artık çok daha zor hale geldi.

Önemli bir soru daha: Onlar bunu öyle tanımlamasa da, pratikte PKK’yı koruma amaçlı tampon bölge mi Türkiye için daha sorunlu olur, yoksa PKK’nın Şam’ı davet etmesi mi? Tabii tampon ve davetin şartları çok farklı şekiller alabilir. Türkiye olayları bu ikisinden kendisi için daha avantajlı olduğunu düşündüğüne doğru ittirebilir mi? Öte yandan bu meselenin S-400-F-35 meselesi gibi bazı açılardan belki daha bile ciddi sonuçları olacak bir gerilim ile aynı anda tartışılacağını ve sonuca bağlanacağını da hatırlayalım. Münbiç ve İdlib gibi konuları saymıyorum bile. Ve Türkiye’deki seçimler ve belki sonrasında içeride yaşanabilecek yeni gelişmeleri, Türk ekonomisinin kırılganlığını da unutmayalım tabii.

Ankara, “ben bana rağmen oluşturulacak, ikna olmayacağım tampon bölge tanımam, seti aşar vururum, hadi cesaretiniz varsa durdurun beni, bir terör örgütü için koskoca müttefiğinizi kaybetmeyi göze alıyorsanız zaten, baştan bitmiştir bu iş” diyebilir. Ama bu soru çok haklı da olsa akıllıca olur mu? ABD, Rusya, Şam, İran ve PKK’nın kendisinin karşı olduğu bir müdahale ve tek taraflı güvenli bölgenin maliyet ve riskleri yüksek olabilir. Bu risklere kısmen yeraltına inmiş IŞİD’i de ekleyebiliriz. Batı muhalefeti tırmandırmaya karar verirse biz onlardan da “deli” olabilir miyiz? Türkiye ABD bölgeye gelmeden Suriye’de PKK’ya vurma pratiği yaratamadı. Şimdi de İsrail’in yaptığı gibi Rusya’ya rağmen veya ona ancak sınırlı derecede hürmet ederek vurma yetenek ve cesareti yok. ABD’nin bıraktığı 200 askeri dikkate almayıp doğuda kara hareketına girişebilir ama bu tüm öngörülmezliği ile Trump’ı karşımıza alma riski anlamına gelebilir. Trump ki, tüm yönetim içinde bize belki de çekilme isteği nedeniyle en yakın isim. Ama sorun şu ki, tek başına. Önümüzdeki dönemde Trump’ın **1)** içgüdüleri, **2)** PKK’ya pek duygusal bağ hissetmeyişi, **3)** Erdoğan’a yakınlığı ve **4)** yönetimde ve hatta Washington’da Türkiye’nin kaybedilme riskini görüp kaygılanan ender kişilerden olan James Jeffrey’nin konumu gibi avantajlarla ABD kamuoyu engelini aşarak çıkarlarımızı kollayacak “şapkadan bir tavşan çıkarabilir” miyiz, belki evet ama bizim aklımıza şu an çok somut bir şey gelmiyor açıkçası.

Ankara olayların tampon bölgeye doğru gittiğini görüp bunun PKK’nın güçlenmesini engelleyecek şekilde olması için bazı adımlar atabilir, şartlar öne sürebilir. Ama bir dediği öbürünü tutmayan, verdikleri sözlere sadık kalmayan Batılılara güvenebilir miyiz? Ankara tampon bölge ya da PKK’nın Şam’la

anlaşması senaryolarını engelleyemese bile bunların şekil ve şartlarının PKK'yı sadece askeri değil siyasi olarak da tehdit olmayacak hale getirmesi için çabalayabilir.

- 1)** Bu yolda inandırıcı, “ikna olmazsak müdahale ederiz” tehditlerinin etkisi olabilir.
- 2)** Hem ABD hem de Rusya'ya, Suriye'deki PKK tamponun ya da Şam egemenliğinin ardına saklanırken örgütün Türkiye içinde teröre başvurması halinde Ankara için otomatik olarak müdahale hakkı oluşacağını kabul ettirmelidir.
- 3)** Ayrıca, Türkiye başta ABD ve Rusya olmak üzere ilgili aktörlere bu iki örgütün %100 olmasa da çok yüksek derecede aynı örgüt olduğunu söyletebilmeli. Bunu onlara açıkça, sık sık ve üst düzeylerden söyletebilirse ileriki aşamalarda PKK'nın IŞİD'e kaşı faydalılığı hafızalarda eskimeye başlayınca ona uygun ve gerekli olduğunda vurma gücü artabilir.
- 4)** PKK'nın kontrol ettiği bölgelerdeki Kürt olmayan nüfusun PKK için siyasi ve askeri sorun haline gelmesi için çalışılmalıdır. Buradaki insanlar örgütün etnik, ideolojik, ekonomik baskısından rahatsız. PKK bu bölgelerde rahat olamasın ki, meşgul olsun, güç kaybetsin, rahat olmasın.
- 5)** Tampon bölge modeli yatar ama Türkiye'ye de müdahale etme izni vermezlerse bile sözlü ve fiili adımlarla müdahale edebilecek gibi görüntü de PKK'nın Şam ile pazarlığa daha zayıf oturması anlamına gelebilir ve ondan alabileceği ödünleri azaltabilir.
- 6)** Tampon bölge, **i)** olabildiğince geniş olmalı, dolayısıyla PKK olabildiğince güneye gitmeli, **ii)** tampon Türkiye için “su geçirmez” olmalı, ama PKK için mutlak koruma sağlamamalı, terör yaparsa tamponun ardına sığınmamalı, **iii)** tamponda PKK sadece askeri değil siyasi olarak da olmamalı. (Ama tabii o zaman da bölgede siyasi kontrolün nasıl ve kim tarafından sağlanacağı sorusu ortaya çıkar). **iv)** Türkiye periyodik olarak ve/veya gerektiğinde tamponda PKK olmadığını teftiş etme hakkı istemeli ve almalı. Ankara haklı ve anlaşılır şekilde sınırda PKK askeri-siyasi varlığını engellemek istiyor. Peki ama sınırda değilse de daha aşağıda olmasına Türkiye razı mıdır? Hayır ama PKK'nın sınır boyunda olmaması önemli çünkü, **a)** fiziki olarak uzakta olursa siyasi olarak da askeri olarak da daha az tehdit olur, **b)** ayrıca sınırdan uzaklaştıkça Kürt nüfus azaldığı için oralarda barınması da zorlaşır.

PKK'nın Suriye ile anlaşmasının da sıkıntıları var:

- 1) PKK'lılar Şam-Rusya korumasını alıp askeri-siyasi güçlerini önemli ölçüde koruyacaklar mı?
- 2) Bu koruma onları müdahale edilemez hale getirebilir.
- 3) Örgüt Türk-Rus ilişkilerinin geleceği açısından bir risk haline gelebilir.
- 4) Türk-Rus ilişkileri şu anda "iyi gibi." Ama hep böyle kalacağının garantisi yok. İleride ilişkiler bozulursa Rusya ve Şam PKK'yı Türkiye'ye karşı aktif olarak kullanmak isteyebilirler. İyimser açıdan bakılır ise de, ABD, ABD-Avrupa, ABD-Avrupa-Arap ülkelerinin kontrol ettiği bir tampon bölgenin arkasındaki PKK bu tamponu aşıp o bölgeden Türkiye'ye saldıramaz, saldırmak istemez. Aynı şey Şam-Rusya egemenliğin altına girmesi durumunda da geçerli olur. Ama Türkiye'ye oradan saldırmaması yeterli mi? Çünkü orada soluklanıp, "yaralarını sarıp", eğitim, ideolojik çalışma, propaganda, personel devşirme çabalarını sürdürüp "bir sonraki raund" için güç toplayabilir. Ayrıca ABD-Avrupa tamponu gerisinde siyasi egemenliğini perçinleyebilir, Şam güdümüne girerse de bir ihtimal adı bu olmasa bile bir tür otonomi kazanabilir. Bu da Türkiye'deki Kürt nüfus için bir emsal oluşturabilir.

Sonuç olarak, Türkiye için hemen tüm aktörlere rağmen tek taraflı olarak güvenli bölge oluşturmaya girişmek ciddi zorluk, bedel ve riskler içeriyor. PKK orada ve Türkiye içinde terör ve gerilla saldırılarına başvurabilir. IŞİD hortlayabilir ve bunun hem manevi hem de fiziki sorumluluğu Türkiye'ye yıkılabilir. Bölgedeki Kürt nüfusu kontrol etmek zor olabilir. Türkiye'deki Suriyelileri bölgeye getirmenin stratejik sonuçları olacağı için Rusya ile ilişkileri olumsuz etkileyebilir ve o da buna başka şeylerin yanında İdlib'de Türkiye için sorun yatacak adımlar atabilir. ABD'nin çizdiği, çizmeye çalıştığı çizgiyi aşmak Trump'ı kontrolsüz tepkiler vermeye itebilir. Türkiye müdahale tehdidini de kullanarak tampon ya da PKK bölgelerine Şam'ın gelmesi senaryolarını kendi çıkarlarını nispeten daha çok kucaklayacak şekillere sokmaya çalışabilir. Ama tabii bunu başarmak da çok kolay değil çünkü hasımların da "oyu var." Ayrıca bu yol bazılarının sorunu çözmekten çok "tenekeyi yoldan aşağı tekmelemek" gibi gelebilir. Türkiye ne kadar müdahale edebilir, hatta etmekte kararlı görünürse müdahale etmeden de diğer aktörlerin tercihlerini v gelişmeleri etkileme şansı kazanabilir. PKK Batı tamponunun ardında mı olursa daha iyi yoksa Şam'ın etekleri altında mı, bunu hesaplayıp olayları o yöne etmek daha önemli gibi.